

Sprawa C-790/19**Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości****Data wpływu:**

24 października 2019 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Curtea de Apel Braşov (Rumunia)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

14 października 2019 r.

Oskarżeni:

LG

MH

Druga strona postępowania:

Parchetul de pe lângă Tribunalul Braşov

Agenția Națională de Administrare Fiscală, Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Braşov

Przedmiot postępowania głównego

Apelacje wniesione przez Parchetul de pe lângă Tribunalul Braşov (prokuraturę przy sądzie okręgowym, Rumunia; zwaną dalej „prokuraturą”), oskarżonego LG i przez występującą jako powódka cywilna Agenția Națională de Administrare Fiscală, Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Braşov (krajową agencję administracji podatkowej – regionalną dyrekcję generalną finansów publicznych w Braşowie, Rumunia; zwaną dalej „administracją podatkową”) od wyroku karnego wydanego w dniu 15 listopada 2018 r. przez Tribunalul Braşov (sąd okręgowy w Braşowie; zwany dalej „sądem okręgowym”)

Przedmiot i podstawa prawna odesłania prejudycjalnego

Wniosek o dokonanie wykładni art. 1 ust. 3 lit. a) dyrektywy 2015/849, przedłożony na podstawie art. 267 TFUE

Pytanie prejudycjalne

Czy wspomniany przepis należy interpretować w ten sposób, że osoba, która popełnia czyn stanowiący przestępstwo prania pieniędzy, jest zawsze osobą inną niż ta, która popełnia przestępstwo bazowe (przestępstwo źródłowe, z którego pochodzą środki pieniężne będące przedmiotem czynu prania pieniędzy)?

Przywołane przepisy prawa Unii

Dyrektywa 2005/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 października 2005 r. w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu, art. 1 ust. 1 i ust. 2 lit. a)-d)

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniająca rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE, art. 1 ust. 1, 2 i 3 lit. a)-d)

Przywołane przepisy prawa krajowego i orzecznictwo

Artykuł 29 Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor (ustawy nr 656/2002 o przeciwdziałaniu praniu brudnych pieniędzy i jego zwalczaniu), opublikowana w Monitorul Oficial al României, część I, nr 904, z dnia 12 grudnia 2002 r., wraz z późniejszymi zmianami;

W chwili popełnienia czynów art. 29 ust. 1 miał następujące brzmienie:

„Następujące czyny stanowią przestępstwo prania pieniędzy i podlegają karze pozbawienia wolności od 3 do 12 lat:

- a) konwersja lub przekazywanie mienia ze świadomością, że pochodzi ono z popełnienia przestępstw, w celu ukrywania lub zatajania nielegalnego pochodzenia tego mienia lub udzielenia pomocy sprawcy przestępstwa, od którego pochodzi mienie, dla umożliwienia mu uniknięcia ścigania, postępowania lub wykonania kary;
- b) ukrycie lub zatajenie prawdziwego charakteru mienia, jego źródła, miejsca położenia, rozporządzania nim, przemieszczania, własności mienia lub praw odnoszących się do mienia, ze świadomością, że mienie to pochodzi z popełnienia przestępstwa;
- c) nabycie, posiadanie lub użytkowanie mienia ze świadomością, że mienie to pochodzi z popełnienia przestępstwa”.

Wyrok Curte Constituțională (rumuńskiego trybunału konstytucyjnego, zwanego dalej „trybunałem konstytucyjnym”) nr 418 z dnia 19 czerwca 2018 r. dotyczący zarzutu niezgodności z konstytucją przepisów art. 29 ust. 1 lit. c) ustawy nr 656/2002 o przeciwdziałaniu praniu brudnych pieniędzy i jego zwalczaniu oraz o wprowadzeniu środków przeciwdziałania i zwalczania finansowania terroryzmu, zgodnie z wykładnią dokonaną w wyroku Înaltă Curte de Casație și Justiție (wysokiego trybunału kasacyjnego i sprawiedliwości, Rumunia, zwanego dalej „trybunałem kasacyjnym”) nr 16 z dnia 8 czerwca 2016 r. dotyczącym wydania orzeczenia wstępnego w celu wyjaśnienia kwestii prawnych związanych z przestępstwem prania pieniędzy;

Legea nr. 129/2019 din 11 iulie 2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului (ustawa nr 129 z dnia 11 lipca 2019 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu oraz ich zwalczaniu, a także o zmianie niektórych aktów prawnych, opublikowana w Monitorul Oficial al României, część I, nr 589 z dnia 19 lipca 2019 r.) (w dniu wystąpienia z odesłaniem do Trybunału Sprawiedliwości ustawa ta nie była opublikowana).

Zwięzłe przedstawienie okoliczności faktycznych i postępowania głównego

- 1 W pierwszej instancji sąd okręgowy skazał oskarżonego LG na karę 1 roku i 9 miesięcy pozbawienia wolności, z warunkowym zawieszeniem wykonania kary, na podstawie art. 81 i nast. poprzednio obowiązującego kodeksu karnego (ustawa karna względniejsza dla oskarżonego) za przestępstwo prania pieniędzy przewidziane w art. 29 ust. 1 lit. a) ustawy nr 656/2002, w zastosowaniu art. 41 ust. 2 poprzednio obowiązującego kodeksu karnego, w związku z popełnieniem 80 czynów. Sąd ten nakazał także umorzenie postępowania karnego w sprawie przestępstwa uchylania się od zapłaty podatków przeciwko oskarżonemu LG, ponieważ LG naprawił szkodę. W odniesieniu do oskarżonej MH sąd rozpoznający sprawę co do istoty wydał wyrok uniewinniający, uznając, że nie została spełniona przesłanka przypisania odpowiedzialności, ponieważ nie wykazano, iż MH wiedziała o tym, że oskarżony LG dopuszczał się prania pieniędzy pochodzących z uchylania się od zapłaty podatków.
- 2 Sąd rozpoznający sprawę co do istoty uznał, że oskarżony LG, jako członek zarządu, popełnił przestępstwo uchylania się od zapłaty podatków oraz że środki pieniężne uzyskane z tego przestępstwa były również przedmiotem przestępstwa prania pieniędzy popełnionego przez LG. W okresie 2009–2013 oskarżony LG nie zaksięgował bowiem w rachunkowości spółki SC Vinalcool Brașov SA dokumentów podatkowych stanowiących dowód otrzymania od spółek Medofta SRL i Reproflex SRL dochodów pochodzących z wynajmu lokali handlowych. W celu zachowania pozorów legalności transakcji handlowych wobec przedstawicieli Medofta SRL i Reproflex SRL oskarżony LG zażądał od nich wpłaty kwot należnych na rzecz Vinalcool Brașov SA na rachunek spółki Arta Romana SRL, której właścicielem była MH, konkubina oskarżonego, na

podstawie umowy przelewu wierzytelności zawartej między oskarżonym, Vinalcool Braşov SA i Arta Romana SRL. Całkowita wpłacona kwota wynosiła 512 301,15 lejów rumuńskich (RON), a oskarżony LG wszedł w jej posiadanie za pośrednictwem oskarżonej MH. Środki pieniężne zostały wypłacone w gotówce w kasie lub w bankomacie przez oboje oskarżonych. Dokładniej rzecz ujmując, oskarżony LG dokonał prania środków pieniężnych pochodzących z popełnienia przez niego przestępstwa uchylania się od zapłaty podatków, jako przestępstwa bazowego.

- 3 Prokuratura, oskarżony LG i występująca jako powódka cywilna administracja podatkowa wnieśli od rzeczonoego wyroku apelację do sądu odsyłającego. Następnie oskarżony LG cofnął wniesioną apelację.
- 4 Prokurator zakwestionował wyrok, w szczególności ze względu na bezzasadność uniewinnienia oskarżonej MH.
- 5 Powódka cywilna zaskarżyła wyrok, ponieważ jej roszczenia cywilne zostały częściowo oddalone.

Sąd odsyłający Curtea de Apel Braşov (sąd apelacyjny w Braszowie, Rumunia; zwany dalej „sądem apelacyjnym”), uznając, że konieczne jest dokonanie wykładni niektórych przepisów dyrektywy 2015/849 i nie znajdując orzecznictwa w tym względzie, zwrócił się z urzędu do stron o zajęcie stanowiska w przedmiocie wystąpienia z odesłaniem prejudycjalnym do Trybunału Sprawiedliwości.

Główne argumenty stron postępowania głównego

- 6 Prokurator sprzeciwił się wystąpieniu z odesłaniem do Trybunału, ponieważ jego zdaniem przesłanki określone w art. 267 TFUE nie zostały spełnione, lecz również dlatego, że wspomniana dyrektywa nie została transponowana do prawa rumuńskiego, mimo iż termin transpozycji upłynął w 2017 r., a czyny zostały popełnione przed przyjęciem tej dyrektywy. Prokurator uznał, że dyrektywa spełnia kryteria zastosowania zasady *acte clair*, ustanowionej przez Trybunał, oraz że istnieje ciągłość w odniesieniu do aktów normatywnych przyjętych na poziomie Unii, ponieważ treść materialna jest taka sama.
- 7 Oskarżeni zgodzili się na wystąpienie z odesłaniem prejudycjalnym do Trybunału.

Zwięzłe uzasadnienie odesłania prejudycjalnego

- 8 Obowiązująca dyrektywa oraz dyrektywy uchylone definiują w podobny sposób pranie pieniędzy jako dowolny z alternatywnych sposobów, w jaki przestępstwo to może zostać popełnione, a ustawodawstwo krajowe transponowało niemal identycznie przepisy dotyczące ustaleń faktycznych, natomiast różnice dotyczące określoności, bezprawności i możliwości przypisania przestępstwa są nieistotne.

Sąd odsyłający stwierdził jednak sprzeczność między interpretacjami prawa krajowego, ponieważ praktyka orzecznicza zawiera rozbieżne rozwiązania. Potencjalne rozstrzygnięcia rozpatrywanego sporu są w rzeczywistości diametralnie przeciwstawne w zależności od tego, czy uznaje się, że podstawowa cecha określoności przestępstwa jest uwzględniona, czy też nie jest uwzględniona.

- 9 Zdaniem sądu odsyłającego sprawca przestępstwa prania pieniędzy w jakiegokolwiek formie nie może być taki sam jak sprawca przestępstwa bazowego.
- 10 Sąd apelacyjny powołuje się w szczególności na dwa wyroki wydane przez trybunał kasacyjny: wyrok nr 147/2011, w którym orzeczono, że: „ta sama osoba nie może być sprawcą obu przestępstw”, i wyrok nr 836/2013, w którym orzeczono jedynie w przedmiocie formy określonej w art. 23 ust. 1 lit. c) ustawy nr 656/2002 w ten sposób, że „osoba uczestnicząca w przestępstwie bazowym nie może być sprawcą przestępstwa prania pieniędzy”, chyba że „z naruszeniem zasady ne bis in idem”. W tym sensie, to znaczy jako wyłączenie możliwości, że sprawca przestępstwa prania pieniędzy jest tą samą osobą, która jest sprawcą przestępstwa bazowego, można również powołać się na inne orzeczenia trybunału kasacyjnego, a także innych sądów krajowych.
- 11 Z drugiej strony trybunał kasacyjny wypowiedział się w przedmiocie tych przepisów ustawowych w wyroku nr 16/2016, w którym uwzględnił on wniosek dotyczący wyjaśnienia niektórych kwestii prawnych i orzekł w szczególności, że sprawcą przestępstwa prania pieniędzy może być również sprawca przestępstwa, z którego mienie pochodzi. W uzasadnieniu wspomnianego orzeczenia trybunał kasacyjny wskazał, iż „przepisy art. 29 ust. 1 ustawy nr 656/2002, które definiują przestępstwo prania pieniędzy, odnoszą się do wiedzy o pochodzeniu mienia [...], który to warunek jest spełniony przy założeniu, że dana osoba jest zarówno sprawcą przestępstwa prania pieniędzy, jak i sprawcą przestępstwa, wskutek którego zostało uzyskane mienie”.
- 12 W odniesieniu do rzezonych przepisów ustawowych trybunał konstytucyjny wypowiedział się również w wyroku nr 418/2018, w którym orzekł on, iż przepisy art. 29 ust. 1 lit. c) ustawy nr 656/2002, zgodnie z ich wykładnią dokonaną w wyroku trybunału kasacyjnego nr 16/2016, są sprzeczne z konstytucją w odniesieniu do sprawcy przestępstwa. W związku z tym „sprawca [...] przestępstwa bazowego [...] nie może być sprawcą przestępstwa prania pieniędzy”. Wyrażenie „ze świadomością, że mienie to pochodzi z popełnienia przestępstw”, zawarte w przepisie określającym przestępstwo, wyklucza ze sfery sprawców osoby uczestniczące w popełnieniu przestępstwa, z którego mienie pochodzi.
- 13 Ustawa nr 656/2002, w brzmieniu ponownie opublikowanym, wraz z późniejszymi zmianami, zgodnie ze wskazówkami zawartymi w jej części końcowej, transponuje przepisy dyrektywy 2005/60 do prawa krajowego.

- 14 Zarówno brzmienie dyrektywy (w każdej z jej kolejnych form), jak i brzmienie ustawy krajowej zawierają przesłankę „ze świadomością, że mienie to pochodzi z działalności przestępczej lub z udziału w takiej działalności”, którą sąd odsyłający analizuje z semantycznego, gramatycznego i celowościowego punktu widzenia, stwierdzając, że tożsamość sprawcy nie jest możliwa w przypadku wymienionych dwóch przestępstw.
- 15 Sąd odsyłający będący sądem apelacyjnym powołuje się również na wersję dyrektywy w języku angielskim, a następnie dokonuje porównania między systemem common law a systemem prawa rzymsko-germańskiego, odnosząc się do włoskiego, hiszpańskiego i niderlandzkiego kodeksu karnego, a także do tekstów doktrynalnych.
- 16 Sąd ten uważa, że w niniejszej sprawie zasada *acte clair* nie ma zastosowania, ponieważ zarówno doktryna, jak i praktyka orzecznicza zawierają odmienne rozwiązania tej kwestii.
- 17 Chociaż Rumunia nie transponowała dyrektywy 2015/849 w wyznaczonym terminie, lecz dopiero ustawą nr 129 z dnia 11 lipca 2019 r., przyjętą po wydaniu orzeczenia z dnia 25 czerwca 2019 r., gdy postanowiono wystąpić do Trybunału z odesłaniem prejudycjalnym, sąd odsyłający uważa, że wspomniana kwestia powinna zostać przedłożona Trybunałowi w odniesieniu do rzeczzonego aktu normatywnego, tym bardziej że brak różnic w przepisach art. 1, które definiują pranie pieniędzy.